

EDUCATION IN CONDITIONS OF GLOBALIZATION

OBRAZOVANJE U UVJETIMA GLOBALIZACIJE

VINCER, Robert

Abstract: *Due to indispensable economic changes, only an advancement in the quality of education can result in the increase of market competitiveness. Education, seen as an investment in the human capital, plays an important role in forming decisions, which may contribute to minimize the negative consequences of globalization in certain national economies. The conditions of globalization also impose the need for the quality application of technology in education, because technology is an excellent opportunity as well as a threat if it becomes ignored.*

Key words: *Globalization, human resources, education, lifelong learning, "new economy"*

Sažetak: *Zbog neophodnih gospodarskih promjena jedino unaprjeđenje kvalitete obrazovanja može rezultirati povećanjem tržišne konkurentnosti. Obrazovanje shvaćeno kao investicija u ljudski kapital igra važnu ulogu u formuliranju odluka, koje mogu pridonijeti da se minimiziraju negativne posljedice globalizacije u pojedinim nacionalnim ekonomijama. U uvjetima globalizacije nameće se potreba za kvalitetnom primjenom tehnologije u obrazovanju, jer je tehnologija izvrsna prilika, ali i velika prijetnja ako se zanemari.*

Ključne riječi: *globalizacija, ljudski resursi, obrazovanje, cjeloživotno učenje, „nova ekonomija“*

Authors' data: Robert Vincer, univ. spec. oec., Hrvatska pošta d.d., Požega, robert.vincer@posta.hr

1. Uvod

Prava vrijednost kojom se mjeri uspješnost ekonomije nekog društva je kvaliteta ljudskih resursa. S obzirom da se pod tom kvalitetom misli na stupanj obrazovanja stanovništva, važno je analizirati efikasnost obrazovanja i razviti nove strategije odgoja i obrazovanja kao i samog učenja. Globalizaciju možemo definirati kao rastući stupanj međuovisnosti u svjetskoj privredi, te ona dolazi do izražaja kroz povećanu mobilnost informacija, ljudi, kapitala i usluga. Neki teoretičari tvrde da je svijet uvijek bio izložen procesima globalizacije, samo se radi o stupnju intenziteta tog procesa. Suvremena informatička revolucija posebno je doprinijela tom intenzitetu kroz istovremenu nazočnost informacija i u najzabitijim dijelovima svijeta. Globalizacija u tom kontekstu sve više znači nedjeljivost vremena i prostora. „Prostor postaje vrijeme, a vrijeme prostor“ [1]. Neupitno je da se pod pritiskom globalizacije mora na nov način promišljati te da nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja ne mogu izbjeći imperativu nove orijentacije u kontekstu globalizacije. Osnovna teza jest da su globalizacijski procesi iz temelja promijenili pretpostavke obrazovanja.

2. Ulaganje u obrazovanje

Europska je unija u okviru Lisabonske strategije istaknula ulaganje u ljudski kapital kao jedan od glavnih prioriteta za stvaranje modernog i konkurentnog gospodarstva utemeljenog na znanju. Uz pozitivne učinke na rast, obrazovanje se ističe kao prioritet ekonomske politike i zbog mogućnosti koje pruža u pogledu socijalnog uključivanja marginaliziranih društvenih skupina, nezaposlenih i siromašnih. Zaostajanje u razvoju sustava obrazovanja i nedostatna ulaganja u stvaranje ljudskog kapitala mogu postati ograničavajući čimbenik dugoročno održivog razvoja svake zemlje pa tako i Republike Hrvatske. Koliko Hrvatska investira u obrazovanje? To izdvajanje 2001. godine iznosilo je 4,2 % BDP-a, dok je prosjek zemalja OECD-a iznosio 5,5 %, a prosjek europske petnaestorice 5 %. Međutim, prema podacima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, od 2003. do 2007. rast izdvajanja povećan je za 34,21 %. Najviši rast ulaganja zabilježen je u visokom obrazovanju i iznosi 46,4 %. Potreba za znanjem će rasti. Procjenjuje se da će potražnja za pružanjem intelektualnih usluga zabilježiti najbrži rast, osobito u područjima informacijskih i komunikacijskih tehnologija (ICT).[2] Povećanje ulaganja u ljudski kapital, odnosno obrazovanje jedan je od glavnih prioriteta ekonomske politike razvijenih zemalja. „Ulaganje u ljude, stvaranje novog znanja i upravljanje intelektualnim potencijalom svojih zaposlenika čini konkurentsko oružje nove ekonomije u kojoj je znanje glavni proizvod i ono što se kupuje i prodaje.“ [3]

3. Što obrazovanju u RH donosi pristupanje EU

Globalizacija ekonomije podrazumijeva i sve izraženiju podjelu rada, rastuću konkurenciju, promjene u strukturi zanimanja te promjene potrebnih znanja i umijeća. Kao rezultat globalizacije očekuje se i povećanje mobilnosti studenata/ica. Ove će

promjene utjecati i na obrazovni sustav. Potrebno je, dakle, uzimajući u obzir veće mogućnosti studentske mobilnosti, zadržati korisnike obrazovnih usluga tako što ustanove obrazovanja i osposobljavanja moraju nuditi primjenjive sadržaje uz visoku kvalitetu poučavanja. Europska je Unija posljednjih godina značajno pojačala svoje djelovanje u područjima obrazovanja i istraživanja, iako je stvarna ovlast povjerena državama domaćinima. Razmjenom iskustava uspješne prakse u obrazovanju, kao što su osposobljavanje predavača, razvijanje umijeća učenja stranih jezika, usvajanje informacijske i komunikacijske tehnologije, financiranje, upravljanje, savjetovanje te neformalno učenje i poučavanje, uz praćenje rezultata temeljem dogovorenih pokazatelja i mjerila, u Europi se razvija međusobno povezani prostor obrazovanja i istraživanja u kojem bi i Hrvatska trebala odrediti svoj profil u ključnim područjima znanja. Međunarodna natjecanja za nadarene učenike/ce i studente/ice te nastavnike i istraživače dobivaju na važnosti, a Hrvatska mora osigurati u svom sustavu obrazovanja i istraživanja uvjete koji će joj omogućiti suradnju s drugima. Europa udružuje sredstva za obrazovanje kako bi ojačala svoj utjecaj na globalnoj razini, a Hrvatska će ubrzo biti vrjednovana prema visokim standardima razvijenih država Europske Unije. Pristupanje Europskoj Uniji za Hrvatsku znači pretpostavku da ima sustav odgoja i obrazovanja koji se kvalitetom približava zemljama članicama.

Strategije za to pristupanje se oslanjaju na načela i ciljeve:

1. Lisabonske deklaracije koja poziva zemlje članice na osuvremenjivanje obrazovnih sustava,
2. Kopenhagenske deklaracije europskih ministara ovlaštenih za strukovno obrazovanje
3. Bolonjske deklaracije koja pridaje važnost promicanju profesionalne mobilnost građana i njihovo zapošljavanje

4. Globalizacija u obrazovanju

Postoji konsenzus oko toga da iz globalizacije proizlaze sveobuhvatni transformacijski procesi u smjeru stvaranja transnacionalnih struktura koji se povijesno više ne mogu zaustaviti te da smo svi zbog izloženosti tim procesima, usprkos nejednakoj raspodjeli moći, prisiljeni sudjelovati u njihovom oblikovanju.[4] Optimalizacija proizvodnje u svjetskim razmjerima rezultira smanjenjem cijena proizvoda i novim pritiscima za deregulacijom na tržištima pojedinih zemalja. Na taj način sve većim umrežavanjem multinacionalnih kompanija, čiji promet prelazi veličinu BDP pojedinih zemalja, naglašava se kako globalizacija ukida granice država, a multinacionalne kompanije, tržišni lideri (*trend setteri*) postaju ključni faktori u vođenju ekonomske politike. Neupitno je da pod pritiskom globalizacije mora na nov način promišljati nacionalna država te da nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja ne mogu izbjeći imperativu nove orijentacije u kontekstu globalizacije. To se prije svega odnosi na ključna područja školstva i izobrazbe nastavnika, ukoliko prihvatimo postavku da svaka država svoj ograničeni resurs ljudskog kapitala mora obrazovati za savladavanje izazova globalizacije. Novi mediji nas svojom neovisnošću o prostoru i vremenu stavljaju pred čitav niz izazova. Valja računati s tim da će se kod generacija koje odrastaju s internetom razviti ne samo nove navike

opažanja nego će se i učenje iz temelja promijeniti. Uбудuće ćemo morati izlaziti na kraj s velikim količinama informacija koje nam Internet stavlja na raspolaganje, a za koje istodobno ne znamo koliko su pouzdane. Takva situacija već sada pretpostavlja oblike učenja koji počivaju na samostalnom određivanju i samostalnoj organizaciji. Sposobnost strukturiranja velikih količina informacija, njihovog vrednovanja prema značenjskoj relevantnosti i sposobnost samostalnog konstruiranja znanja su postale neophodne pretpostavke za uspješno učenje putem novih medija. Time se mijenja uloga nastavnika, ali i način izgrađivanja identiteta samog učenika. Škola i sveučilište ubuduće će biti samo jedno od mjesta pribavljanja informacija i usvajanja znanja. Stoga se zahtjeva temeljita promjena kulture učenja i poučavanja u središtu koje više ne bi bili nastavnik i produkt učenja, već učenik i proces učenja, i kojoj bi se umjesto u širinu više zadiralo u dubinu s ciljem razumijevanja koncepata i načela nekog nastavnog predmeta ili područja.

5. Suvremeno sveučilište – virtualno sveučilište

Budući da sve više organizacija, posebno onih u industrijama visoke tehnologije, posluje u determinističkom kaosu, odnosno u okolini ograničene nestabilnosti, koju karakterizira nelinearnost, nepredvidivost i nesigurnost, učenje je odgovor na kaos, odnosno unošenje reda u sustav. [5] Suvremeno je sveučilište interdisciplinarno. Pristup „proizvodnji ljudskog kapitala“ u okviru suvremenog sveučilišta traži da je studij stvaralački konkretan s ciljem prenošenja suvremenog *know-how* primjenom suvremenih metoda istraživanja i timskog rada, za razliku od tradicionalnog sveučilišta koje je naglašavalo činjenice i pasivno usvajanje akademski klasificiranog znanja. Suvremeno sveučilište mora prevladati jaz između sveučilišta i društva, odnosno ubrzati transfer novih znanja u gospodarstvo i društvene djelatnosti. Staro sveučilište zbog svoje izoliranosti i hijerarhijskog ustroja nije u stanju razriješiti probleme u komuniciranju s društvom. Kriterij kvalitete u nastavi nije više zemljopisna lokacija nekog sveučilišta, već uspješnost umreženosti programa u virtualnom sveučilištu. Virtualna sveučilišta, skup znanstvenika iz čitavog svijeta koji su se udružili u službeno priznat program studija na određenom području, enormno su porasli i u znatnoj su mjeri dislocirali mnoge zemljopisno locirane programe. Na kraju 20. stoljeća većina profesora bili su vezani za jedno sveučilište, a danas su oni povezani čak sa 20 virtualnih sveučilišta i od svakog dobivaju dio plaće. Istraživanja ukazuju da obrazovanje podržano tehnologijama omogućava ubrzanje i učenja i retencije gradiva i do 60%. U slučajevima kombiniranog obrazovanja (učionica + e-learning) rezultati su još bolji; do 30% povećana sigurnost studenata i do 41% povećana brzina rada. Ti rezultati će u našim uvjetima biti dodatno povećani zbog činjenice da će kombinirano obrazovanje vrlo brzo riješiti problem manjka literature.

6. Cjeloživotno učenje kao odgovor izazovu globalizacije

Vlada Republike Hrvatske i u tekstu svog prijedloga Strategije za obrazovanje odraslih [6] utvrđuje važnost koncepcije cjeloživotnog učenja te uvodi pojam pismenosti 21. stoljeća. Suvremena strategija obrazovanja temelji se na načelu

cjeloživotnog učenja, potaknutog činjenicom da se količina novog znanja povećava velikom brzinom, pa znanja stečena u tradicionalnom obrazovnom sustavu zastarijevaju i nisu dostatna potrebama pojedinca i društvene zajednice. Razvoj društva će tijekom 21. stoljeća ovisiti i o mogućnosti da kritična masa aktivnog stanovništva stekne visoku razinu nove pismenosti. Naime pismenost 21. stoljeća je preduvjet razvoju ne samo svakog pojedinca nego i opće društvenoj dobrobiti. Zahtjevi nove pismenosti temelje se na neophodnosti trajnog usvajanja novih znanja, vještina i sposobnosti. U procesu globalizacije od svih se država očekuje da će znanjem čuvati svoju opstojnost i razvijati konkurentnost, odnosno surađivati u razvitku svojih obrazovnih sustava, pri čemu svaka država zadržava pravo na uvažavanje posebnosti svoje vlastite povijesne, kulturne, obrazovne i druge tradicije.

7. Zaključak

Jedan od oslobađajućih učinaka globalizacije je da pitanje „gdje“ u obrazovanju postaje sekundarno, mjesta obrazovanja gube na značenju, a u prvi plan dolaze kvaliteta obrazovanja, vještine i kompetencije koje se usvajaju. To zastarjele javne sustave obrazovanja stavlja u nove uvjete konkurencije. S jedne strane će se javna sveučilišta ubuduće intenzivnije natjecati za studente, a s druge strane će se pojaviti sve više privatnih ponuđača obrazovanja. Nužno je podići potražnju za obrazovanjem, a samim tim i ponudu. Tko u tom kontekstu ne provede reformu svog sustava, gubit će ugled, sredstva za istraživanje i interes korisnika, to jest studente. Neka europska tradicionalna sveučilišta koja su još prije deset godina bila sigurna u svoj imidž vodećih obrazovnih institucija, sada se u godišnjim rang-listama sveučilišta nalaze na niskim mjestima, dok mlada reformirana sveučilišta zauzimaju prva mjesta i privlače sve više studenata i sredstava za istraživanje. Nastava podržana tehnologijama omogućava višestruko povećanje kvalitete obrazovnih proizvoda i predstavlja veliki izazov za sve obrazovne institucije.

8. Literatura

- [1] Jašić, Z. (2009). Obrazovanje ekonomista u uvjetima globalizacije. *Ekonomija/Economics*, br. 2/IX, (2009), str.243-266, ISSN 331-867
- [2] Svjetska banka, *Statistički podaci o obrazovanju*, 2004., Dostupno na: http://nvk.multilink.hr/dokumenti/126__Obrazovanje.pdf., Pristup: 12-04-2010.
- [3] Srića V. & Spremić M. (2000). *Informacijskom tehnologijom do poslovnog uspjeha*, Sinergija, ISBN 953-97944-2-0, Zagreb
- [4] Gehrman Z. (2003). Globalizacija u obrazovanju, *zbornik radova s konferencije „Znanost i obrazovanje, diskusija hrvatskog sustava“*, konferencija održana 17-06-2003. godine u Zagrebu, zbornik radova Dostupan na: <http://www.humboldt-club.hr/obrazovanje/link.html>, Pristup: 14-04-2010.
- [5] Bahtijarević-Šiber F.; Sikavica P.& Pološki Vokić N. (2008). *Suvremeni menadžment*, Školska knjiga, ISBN 978-953-0-30352-2, Zagreb
- [6] Vlada RH, (2004). *Strategija za obrazovanje odraslih*, Dostupno na: <http://www.hzpou.hr/stranice/3/17-100.pdf>, Pristup: 20-05-2010.

Photo 192. Vine laboratory / Vinski laboratoriji